

Arnika – program Toxické látky a odpady
Dělnická 13, 170 00 Praha 7
e-mail: toxik@arnika.org
www.arnika.org/o-programu
tel.: +420 774 406 825

Adresát:

Ministerstvo životního prostředí
odbor výkonu státní správy IX
Vršovická 65, 100 10 Praha 10
pracoviště: Čs. legií 5, 702 00 Ostrava
e-mail: marta.lapcikova@mzp.cz

V Praze, 26. června 2018

Věc: Vyjádření k oznámení záměru „CENNZO Ostrava“

V následujícím vyjádření pobočného spolku Arnika – program Toxické látky a odpady jsou shrnuty naše požadavky na dokumentaci o posuzování vlivů na životní prostředí záměru CENNZO Ostrava na základě oznámení tohoto záměru zpracovaného firmou INVEK, s.r.o. (Mynář, Ondráčková et al. 2018). Uvedené oznámení nelze dle našeho soudu v žádném případě akceptovat jako dokumentaci EIA, která by měla hodnotit dopady posuzovaného záměru na životní prostředí v plné míře.

Zdůvodnění nové kapacity pro spalování nebezpečných odpadů a varianty řešení nakládání s nebezpečnými odpady

Potřeba nové kapacity pro spalování nebezpečných odpadů v Moravskoslezském kraji není zdůvodněna. Reálná data o produkci nebezpečného odpadu v kraji jsou prezentovaná na str. 11 oznámení „s převážně klesajícím trendem do roku 2014 a s mírně rostoucím trendem od roku 2014,“ kdy, „Variabilita produkce nebezpečného odpadu na území kraje je dána především změnami v odvětví těžkého a chemického průmyslu, který je v regionu silně zastoupen. Dalším faktorem výrazně ovlivňujícím produkci nebezpečných odpadů v regionu jsou pak sanace četných starých zátěží, jež vykazují rovněž značně variabilní produkci v závislosti na aktuálním postupu sanačních prací.“ To je v rozporu s odůvodněním záměru na str. 10: „Záměr na rozšíření provozu o novou kapacitu termického zpracování (stávající provoz kapacitně a technologicky nedostačující s ohledem na produkci odpadu v regionu) vyplývá z rostoucí poptávky komerčních i veřejných subjektů regionu po zajištění spolehlivého odstranění odpadu termickou destrukcí a z rostoucí produkce odpadů, pro které je odstranění spálením optimálním nebo jediným možným řešením. Na území Moravskoslezského kraje přitom není k dispozici jiné další zařízení určené k termickému odstranění odpadu.“ (Mynář, Ondráčková et al. 2018) Je-li stávající zařízení, citujeme „technologicky nedostačující“, mělo by se minimálně uvažovat o jeho uzavření. O tom však v textu oznámení není ani zmínka. Produkce nebezpečných odpadů v regionu nijak závratně neroste, jak jasně plyne i z dat prezentovaných na již zmíněné straně 11 oznámení. V době zprovoznění záměru by už například měla být vyřešena stará ekologická zátěž Laguny Ostramo.

Stávající zařízení likviduje anebo alespoň zpracovávalo nebezpečný odpad dovážený z celé České republiky, například tzv. hexazbytky z výroby chlorovaných rozpouštědel v ústecké Spolchemii (dnes CHS Epi, a.s.), v dřívějších letech pak také odpady ze sanace staré ekologické zátěže ve Spolaně Neratovice a nejspíš i další odpady. Podle údajů dostupných na stránkách ČHMÚ byla kapacita 25 tisíc tun odpadů za rok téměř plně využita až v roce 2017, v roce 2016 to bylo necelých 10 tisíc tun a v roce 2015 necelých 20,5 tisíce tun spálených odpadů.

Arnika – program Toxické látky a odpady

IČO: 70 94 78 05

DIČ: CZ 70 94 78 05

Srovnáme-li přehled na straně 13 o množství odpadů ze zdravotnictví, které mají být v novém zařízení likvidovány s tabulkou o vývoji množství infekčních odpadů na str. 11, musíme dojít k závěru, že oznamovatel jednoznačně počítá s naplněním zařízení dovozem těchto odpadů z jiných krajů.

Současně je nutné konstatovat, že spalování nebezpečných odpadů není ani zdaleka ideálním způsobem jejich zneškodnění. I společnost SUEZ (dříve SITA CZ) má zkušenost s provozováním nespalovací technologie k vyčištění odpadů ze starých ekologických zátěží kontaminovaných perzistentními organickými látkami ve Spolaně Neratovice, konkrétně technologie BCD.

Nesouhlasíme s konstatováním na str. 13, že „*Instalace nové (nezávislé) linky na termické zpracování odpadů se jeví jako optimální způsob řešení zpracování nebezpečných odpadů.*“ Tento závěr není možné akceptovat bez porovnání s jinými variantami nakládání s nebezpečnými odpady.

Řešení problematiky perzistentních organických látek (POPs)

Dokumentace EIA by měla obsahovat srovnání s variantami tzv. nespalovacích technologií, a to jak pro zbavování odpadů infekčnosti, tak pro odpady kontaminované různými halogenovanými látkami. Bez tohoto srovnání je nutné považovat výstavbu nové kapacity pro spalování nebezpečných odpadů jako neodůvodněnou a v rozporu s doporučením dokumentů přijatých Stockholmskou úmluvou.

V oznámení rovněž postrádáme zohlednění požadavků směrnic o nejlepších dostupných technikách a nejlepších postupech z hlediska životního prostředí zpracovaných v rámci Stockholmské úmluvy (Stockholm Convention on POPs 2008), a to včetně zvážení variant jiného způsobu nakládání s odpady ze zdravotnictví či jinak nebezpečnými odpady, jak doporučuje kapitola II. uvedeného dokumentu.

Dokumentace by měla obsahovat zpracování bilance všech aktuálních perzistentních organických látek, včetně upřesnění, zda je záměrem ve spalovně likvidovat odpady definované jako kontaminované POPs? Pokud ano, pak by měla být zahrnuta bilance těchto látek na vstupech a výstupech.

Minimálně by dokumentace měla hodnotit bilanci perzistentních organických látek (POPs), konkrétně především polychlorovaných dibenzo-p-dioxinů a dibenzofuranů (dále také zkráceně dioxinů anebo PCDD/F), dioxinům podobných polychlorovaných bifenyly (DL PCB), bromovaných dioxinů (PBDD/F).

Odpady produkované novou spalovnou

Za rok 2016 předala přes 2800 tun nebezpečných odpadů a téměř 1500 tun ostatních odpadů. To neodpovídá předpokládané produkci „jen“ 14% zbytkových odpadů ze spálení (viz str. 23). Žádáme vysvětlení. Běžně zbývá po spálení tuhých odpadů zhruba 1/3 hmotnosti v podobě popele a strusky, popílku či jiných zbytků z čištění spalin. Z oznámení je patrné, že mají převažovat právě tuhé odpady nad kapalnými. Tím se podle našeho soudu bude řídit i množství odpadů, které bude spalovna produkovat a předávat dál a považujeme je za podhodnocené. Žádáme o doložení konkrétního zařízení, o jehož provoz se předpokládá uvedený v oznámení opírá.

Zařazení linky na stabilizaci odpadů produkovaných spalovnou před jejich přepravou na skládku lze sice přivítat (viz str. 17), ale oznámení obsahuje velice málo konkrétnějších informací o zvoleném postupu stabilizace a o spotřebě a charakteristice materiálu pro ni. Jak budou

stabilizované popílky zajištěny proti únikům dioxinů? Upozorňujeme na to, že pro bloky popílků stabilizovaných cementem byla například na Tchajwanu zjištěna kontaminace okolí místa, kde byly uloženy, dioxiny (Wang, Wang et al. 2006). Využití stabilizované směsi odpadů především pak z čištění spalin považujeme za riskantní pro životní prostředí.

Rtuť

Hodlá-li provozovatel ve spalovně likvidovat především odpad ze zdravotnictví a ze starých ekologických zátěží, pak je určitě namístě zaměřit se na předcházení úniků rtuti. Jaká budou opatření ke snížení emisí rtuti?

Stávající spalovna o roční kapacitě 25 tisíc tun odpadů patří k největším zdrojům rtuti v odpadech v České republice. Podle dat v IRZ se rtuť v přenosech odpady pohybovala v letech 2010 – 2016 mezi čtvrt tunou a 5,6 tunami za rok. Dokumentace by se tedy měla zaměřit i na to, co bude spalovně dělat s odpady obsahujícími rtuť.

Srovnání s BAT technologiemi

Z popisu čištění spalin na str. 16 není jasné, jaká technologie bude použita k zachycování dioxinů. Bude zařazen stupeň jejich katalytického rozkladu? Současně není zřejmé, jak se docílí toho, aby nedocházelo k výkyvům v emisích dioxinů. Chybí rovněž semikontinuální sledování emisí dioxinů, které bude nejspíš v době zprovoznění spalovny součástí BAT technologie.

Aby bylo možné posoudit vlivy na životní prostředí, měly by v dokumentaci být uvedeny reference o výstupech z podobné technologie, kterou hodlá oznamovatel použít. V době jejího spuštění do provozu už budou v platnosti jiné parametry BAT, než je tomu v současnosti. Dokumentace by tedy měla provést srovnání s návrhem nových BAT technologií a nikoliv s více jak deset let starým dokumentem BREF. Nestačí pouhé konstatování na str. 18, že „*S ohledem na předpokládaný časový harmonogram přípravy záměru bude technické a technologické řešení záměru respektovat platné požadavky na nejlepší dostupné technologie (BAT) dle Závěrů o BAT referenčního dokumentu o nejlepších dostupných technologiích termické likvidace odpadů (WI BREF), aktuálně platného v době přípravy záměru resp. vydání integrovaného povolení.*“

Na str 47 oznámení uvádí: „*Technologie záměru bude respektovat požadavky na nejlepší dostupné techniky (BAT) a platné legislativní limity v oblasti emisí do ovzduší a v dalších environmentálních oblastech. Lze tak očekávat, že příspěvky záměru k požadovému stavu životního prostředí v dotčeném území nebudou významné.*“ (Mynář, Ondráčková et al. 2018)

Každý příspěvek zátěží látkami s bezprahovým působením je významný. Takové tvrzení tedy považujeme za zkreslující. Současně žádáme o doložení výsledků z podobných referenčních zařízení, jaké hodnoty látek v emisích bude zamýšlené zařízení dosahovat? Nové parametry BAT technologií budou v roce zprovoznění zařízení přísnější než ty současné, s nimiž je zařízení srovnáváno.

Hodnocení kontaminace půdy a podpovrchových vod

Na str. 44 autoři oznámení konstatují, že „*Provoz záměru nepovede ke znečištění půdy.*“ Ale v důsledku havárie ke znečištění půdy vést může, a proto bychom přivítali, kdyby v dokumentaci EIA bylo vyhodnocení současné kontaminace areálu především těžkými kovy, chlorovanými alifatickými uhlovodíky (obzvláště v případě podpovrchových vod) a perzistentními organickými látkami (především PeCB, HCB, HCBd, PCB, PCDD/F, bromovanými dioxiny, tedy PBDD/F, dále perfluorovanými látkami, bromovanými zpomalovači hoření a PAU).

Dokumentace EIA by v návaznosti na navržené vyhodnocení kontaminace půd měla zahrnout posouzení, zda při výstavbě nového technologického celku nevzniknou v areálu nebezpečné odpady, které bude nutné dekontaminovat. Bude vznikat mimo jiné na ploše, kde byly uloženy sudy s odpady obsahujícími hexachlorbenzen z ústecké chemičky, jak je vidět na fotografii z roku 2015 (viz obr. 1).

Obr. 1: Areál spalovny nebezpečných odpadů v Ostravě v prosinci 2015 se sudy s hexachlorbenzenem z ústecké Spolchemie. Foto: J. Petrлік

Na str. 38 se sice uvádí, že v dotčeném území není registrována žádná stará ekologická zátěž, nicméně dokumentace by měla zhodnotit současný stav kontaminace půdy několikaletým provozem stávajícího zařízení na likvidaci odpadů, a to i z hlediska vyhodnocení zeminy, kterou bude nutné vytěžit na místě výstavby, jak navrhuje v předchozích odstavcích.

Rovněž se na str. 38 oznámení uvádí, že „*Dlouhodobým monitoringem kvality podzemní vody v areálu prováděné od roku 2004 bylo zjištěno, že dochází k postupnému pomalému snižování obsahů sledovaných polutantů. Samotný areál kvalitu zemin a/nebo podzemní vody neovlivňuje.*“ Z tohoto konstatování však není úplně jasné, jaké polutanty jsou sledovány a zda k nim patří i například POPs a těžké kovy. Pokud ne, měly právě tyto skupiny látek být vyhodnoceny a dokumentace EIA by se jejich přítomností měla zabývat.

Přestože oznámení vlivy na podzemní vody vylučuje (viz str. 43), měla by dokumentace vyhodnotit jejich současný stav z hlediska zátěže rizikovými látkami přítomnými v přijímaných odpadech i v odpadech vznikajících samotným provozem spalovny.

Zápach

Na str. 24 se uvádí, že spalovna nebude zdrojem zápachu. S tím ovšem byla dosavadní praxe ve stávajícím provozu. V září 2006 si lidé ze sídliště Fifejdy stěžovali na hrozný zápach. Moravskoslezský deník k tomu 29. 9. 2006 uvedl: „Po zdroji zápachu pátrala naše redakce. Nejdříve se obrátila na firmu BorsodChem MCHZ, kterou lidé nejvíce podezřívají. „Od nás to není. V těsné blízkosti našeho areálu funguje spalovna odpadu. Ona je zdrojem toho zápachu. Momentálně spalují odpad, který přivezli z firmy DEZA Valašské Meziříčí. Obsahuje to čpavkovou vodu a merkaptany. To je zdrojem těch odporných pachů,“ uvedla Jana Kubová z oddělení vztahů s veřejností BorsodChem MCHZ. Vedle této chemičky skutečně funguje spalovna odpadu s názvem Spovo, která byla nejpravděpodobněji zdrojem střeďečního zápachu. Vedení firmy přiznalo, že z jejího areálu unikl minulý týden do ovzduší silně zapáchající plyn merkaptan. „Musím potvrdit, že minulý týden ve čtvrtek jsme měli nepříjemnost, kdy se od nás dostalo do ovzduší nějaké množství plynů, ve kterých byl merkaptan. Zamezili jsme dalšímu úniku a od pátku od rána další únik není,“ uvedl výrobní manažer spalovny Pavel Hanuš.“ (Šlezinger 2006) Žádáme o podrobnější popis, jak bude úniku zápachu ze všech přijímaných odpadů zabráněno, když dosud byla část odpadů (potenciálního zdroje zápachu) skladována na volné ploše, jak je vidět i z fotografie na obr. 1.

Havárie

Na str. 24 oznámení uvádí: „Vzhledem k přijatým preventivním opatřením a zabezpečení provozu záměr nepředstavuje významný rizikový faktor vzniku havárií nebo nestandardních stavů s nepříznivými environmentálními důsledky.“ I přes toto konstatování, nelze podle našeho soudu havárii zcela vyloučit. Například ve stávajícím zařízení došlo údajně k explozi v peci, čili havárii nelze v žádném případě vyloučit. Žádáme proto zpracováním možných scénářů havárií již s ohledem na blízkost dalších průmyslových provozů, ve kterých by v důsledku dominantního efektu mohla potenciální havárie způsobit vážné problémy i pro blízké obytné zóny.

Záměr a vlivy na zdraví obyvatel

Na str. 26 oznámení se uvádí, že „Nejbližší obytné objekty se nacházejí ve vzdálenosti cca 0,9 km a více od prostoru umístění záměru.“ Ing. Josef Tomášek ovšem v reakci na připomínky k posudku pro EIA na spalovnu v Pardubicích tvrdil, že „spalovna v Ostravě je umístěna cca 100 m od nejbližších obytných objektů“ (MŽP 2010). Žádáme tedy o upřesnění, který údaj je správně.

I pokud je správně údaj 0,9 km coby vzdálenost od nejbližšího obytného objektu, měla by se dokumentace věnovat vlivům na obyvatelstvo a veřejné zdraví a neopomenout je zpracovat i z hlediska přenosu prostřednictvím potravních řetězců pro doma chované zvířectvo či ryby.

Na stranách 39 a 40 avizovaná riziková analýza by podle našeho soudu měla vyhodnotit i rizika plynoucí z nakládání se zbytky po spalování odpadů.

V závěrech na str. 39 se konstatuje, že „Budou dodrženy zákonem stanovené emisní limity, ...“ s odkazem na kapitoly D.I.2. Vlivy na ovzduší a klima a D.I.3. Vlivy na hlukovou situaci a další fyzikální a biologické charakteristiky. O jaké referenční zařízení se tento závěr opírá?

Ve vyhodnocení emisní situace postrádáme vyhodnocení příspěvku emisí dioxinů, dioxinům podobných PCB a PAU kromě BaP.

Závěr

Záměr tak, jak je charakterizován v oznámení, považujeme za nezdůvodněný. Především žádáme jeho zpracování ve variantách, které budou více brát v potaz i jiné možnosti řešení nakládání s nebezpečnými odpady. Současně považujeme za neodůvodněnou navrženou kapacitu záměru.

Žádáme, aby zpracovatelé dokumentace reagovali na všechny naše připomínky.

S pozdravem za Arniku – program Toxické látky a odpady

RNDr. Jindřich Petrlik, vedoucí programu Toxické látky a odpady spolku Arnika

Seznam literatury:

- Mynář, P., E. Ondráčková, P. Kupčík, J. Bucek and P. Koláček (2018). CENNZO Ostrava. Oznámení záměru. Brno, INVEK, s.r.o.: 53.
- MŽP (2010). Modernizace spalovny průmyslových odpadů, provozovna Pardubice. Stanovisko k posouzení vlivů provedení záměru na životní prostředí. Č. j.: 7432/ENV/10. Praha: 41.
- Stockholm Convention on POPs (2008). Guidelines on Best Available Techniques and Provisional Guidance on Best Environmental Practices Relevant to Article 5 and Annex C of the Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants. Geneva, Secretariat of the Stockholm Convention on POPs.
- Šlezinger, R. (2006). Obyvatele ostravského sídliště trápil nesnesitelný zápach. (29.9.2006). Moravskoslezský deník. http://www.msdenik.cz/ostrava/zpravy/sidliste_zapach_Ostrava060929.html.
- Wang, M.-S., L.-C. Wang and G.-P. Chang-Chien (2006). "Distribution of polychlorinated dibenzo-p-dioxins and dibenzofurans in the landfill site for solidified monoliths of fly ash." Journal of Hazardous Materials 133(1-3): 177-182.